

BEVRIJDERS BEREIKEN REGIO

De verdwenen sigarendoos van Seyss-Inquart

In de laatste oorlogsmaanden nam het Duitse bestuursapparaat bezit van Delden. Toen de bezetters in april 1945 halsoverkop vertrokken sloegen de inwoners van het stadje aan het plunderen. Waar was de zilveren sigarendoos van Seyss-Inquart opeens gebleven?

Marco Krijnsen

Delden

Op 11 september 1944 kreeg barones Van Heeckeren van Wassenaer van kasteel Twickel in Delden hoog bezoek. Een delegatie van het Rijkscommissariaat Nederland meldde zich om 48 kamers te vorderen voor de 22-koppige staf van het Duitse bestuursapparaat. Voor de barones en haar personeel resteerden in het kasteel nog slechts twee kamers.

Elders in Delden ging het net zo. Vier hotels moesten zo snel mogelijk worden ontruimd: Carelshaven, De Zwaan, Het Witte Paard en Centraal. Ook de bewoners van vijf villa's werd gesommeerd plaats te maken voor de Duitse topambtenaren. De katholieke jongensschool en twee garages waren nodig voor de opslag van goederen. De stallen van Twickel fungeerden als voorraadkast voor de Duitse enclave. Seyss-Inquart, de hoogste afgevaardigde van Hitler in Nederland, bleef met zijn gevolg in Apeldoorn.

Eetzaal wordt kantoor

Marijke Kluvers (1938) kan zich nog goed herinneren dat Carelshaven werd gevorderd, het hotel van haar vader Jacob. „De eetzaal werd een kantoor, er kwamen bureaus en schrijfmachines te staan”, zegt ze. „Boven logeerden de Duitsers met hun families. Onze pensionarissen moesten eruit.” Het gezin Kluvers mocht wel blijven wonen in het gebouw, maar veel contact met de Duitsers was er niet. „Alleen bij het buitenspelen kwam we elkaar tegen”, aldus Kluvers. „Dan groeven we een gat en legden er een jas op, zodat de Duitse kinderen in het gat zouden vallen. Dat was de sfeer.”

De honderden Duitsers van het Rijkscommissariaat Nederland verbleven ruim zes maanden in Delden. Toen de geallieerden eind maart naderde was het tijd om te verhuizen, dit keer naar het Drentse Beilen. Het was een overhaast vertrek. Roerende goederen werden nog meegenomen, constateerde de Centrale Vermogensopsporingsdienst later, 'doch het overgrote gedeelte moest ten gevolge van de snelle opmars der geallieerden achterblijven en het personeel van vermelde instantie (het Rijkscommissariaat) vertrok even voor de bevrijding met handbagage met rijwiel en lopende naar het Noorden des lands'.

Aantrekkelijk doelwit

De in Delden achtergelaten Duitse goederen vormden een aantrekkelijk doelwit voor de inwoners. Ze probeerden op alle mogelijke manieren een graantje mee te pikken in de chaos rond de bevrijding. Het leverde schrijnende situaties op in de haven van Delden, waar de Duitsers een schip met jassen, tricots, laarzen en polswarmers hadden laten zinken. De commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten Lo de Ruiter liet het schip leegpompen. In een memorandum beschreef hij wat er daarna gebeurde. 'Het publiek begon (...) al spoedig de boot leeg te halen. Dit geschiedde met karrenvrachten tegelijk', aldus De Ruiter. 'Ik heb er toen een wacht bij geplaatst en de politie verzocht de goederen op te sporen. Dit laatste heeft echter geen resultaat gehad. De Canadezen stuurden al spoedig onze wacht weg en plaatsten er zelf een bij. Deze wachten begon-

Bevrijd!

Zijn er 75 jaar na de bevrijding van de Achterhoek en Twente nog (stille) getuigen van die strijd? Onze redactie ging op zoek en vond ze.

4 april 1945: Canadezen steken Twentekanaal over

Omdat de geallieerden zich op de westflank concentreren op de slag bij het Twentekanaal en in het oosten verder Duitsland intrekken valt Ootmarsum tussen wal en schip. De Duitsers zijn al op 2 april uit het stadje vertrokken, maar de inwoners hebben nog geen bevrijder gezien. Op verzoek van de burgemeester rijdt op 4 april toch nog een kleine eenheid bevrijders door de straten. Rond Delden hebben de Duitsers alle bruggen over het Twentekanaal opgeblazen. In de nacht van 3 op 4 april steken de Canadezen in rubberboten over. Na hevige gevechten wordt een bruggehoofd gevestigd bij Het Rannink. Noodbruggen worden geslagen. Elf bevrijders sneuvelen, de Duitsers verliezen 35 mannen.

Rob Wissink

▲ De Canadezen leggen noodbruggen aan over het Twentekanaal. FOTOGRAAF ONBEKEND

Het publiek begon al spoedig de boot leeg te halen. Dit geschiedde met karrenvrachten tegelijk

– Lo de Ruiter, commandant

nen echter met de uitdeling der goederen en verkochten jassen en laarzen tegen zeer hoge prijzen.'

Een grote bende

Sommige Deldenaren gingen nog een stapje verder. Dekenfabrikant Theodoor Wreesmann merkte dat toen hij zijn gevorderde villa weer bezocht na vertrek van de Duitsers. Buurtbewoners waren binnen geweest, meldten getuigen, en hadden wasmanden met linnengoed en kantoormeubilair meegenomen. In de kamer lag een groene brandkast die met een scherp voorwerp was opengemaakt. De kast was leeg en het was binnen één grote bende.

Op Bevrijdingsdag namen de Binnenlandse Strijdkrachten het gezag over. De inwoners moesten hun gestolen goederen terugbrengen. Het ging om brandkasten, bureaus, lampen, radiotoestellen en kantoormachines. Door de chaos werd geen behoorlijke administratie bijgehouden en konden goederen alsnog met onbekende bestemming verdwijnen. De geschatte waarde was volgens latere getuigenverklaringen zo'n 10.000 gulden, maar de uiteindelijke opbrengst bedroeg slechts 750 gulden. De gebrekkige administratie werd 'om niet steekhoudende redenen' verbrand, aldus de Centrale Vermogensopsporingsdienst achteraf.

Het kleinood

Tot de achtergelaten goederen behoorde de zilveren sigarendoos van Seyss-Inquart in kasteel Twickel. De Rijkscommissaris had het kleinood van SS-kopstuk Rauter in 1941 gekregen voor zijn verjaardag. De sigarendoos was in het tumult van de bevrijding verdwenen en bleek

▲ De Duitsers moeten Delden in allerijl verlaten, de bevrijders zijn in aantocht. De plaatselijke bevolking slaat aan het plunderen en drukt achtergelaten kostbaarheden achterover.

FOTO: HENNIE VAN OMMEN

Op Tubantia.nl vindt u het complete dossier *Het laatste oorlogsjaar* met unieke videobeelden van de bevrijding van deze regio, een uitlegvideo waarin de bevrijding per dag te volgen is en veel meer interessante verhalen.

Ga naar de site of download de app van Tubantia

zich in 1946 in het politiebureau van Hengelo te bevinden. Daar werd de zilveren doos alsnog in beslag genomen door de Vermogensopsporingsdienst. Een olieverfschilderij, dat de Duitsers hadden meegenomen naar kasteel Twickel, bleek later in de werkkamer van de Hengelose politiecommissaris te hangen.

In de stallen van kasteel Twickel lag na de bevrijding nog voor vele duizenden gulden aan levensmiddelen, drank en glaswerk opgeslagen. Bijna alles ging in vrachtwagens naar het westen van het land, waar de hongerwinter zijn sporen had nagelaten. Slechts een kleine hoeveelheid mocht in Twente worden verdeeld onder ziekenhuizen, rusthuizen en opvangcentra.

Twee tapijten

In hotel Carelshaven waren de sporen van de Duitse aanwezigheid in 1948 nog niet uitgewist. Eigenaar Jacob Kluvers moest zich bij de Centrale Vermogensopsporingsdienst verantwoorden voor twee tapijten, een radio en een schrijfmachine die het Rijkscommissariaat had achtergelaten. 'Daar ik niet op de hoogte was dat ik goederen afkomstig van Rijksduitschers en als geschenk ontvangen bij de bevoegde instanties aan moest geven, beschouwde ik deze goederen als mijn eigendom', verklaarde de hoteleigenaar. 'Ik zou het zeer op prijs stellen de tapijten, welke zich in de eetzaal bevinden, te mogen behouden, daar door het verlies van mijn eigendom schade aangebracht is aan mijn bedrijf.'

■ De uitgebreide versie van dit verhaal staat samen met 24 andere Overijsselse oorlogsverhalen in het deze week verschenen boek *De oorlog gaat nooit voorbij*.

BEVRIJDING VAN DAG TOT DAG

Op 30 maart 1945 begint de bevrijding van de Achterhoek met de tankslag bij het Woold. Op 10 april hebben Engelse en Canadese troepen heel Twente bevrijd.

4 APRIL 1945

Almelo (deels)

Lake Superior Regiment, Grenadier Guards en 29th Armoured Recce Regiment

Ootmarsum

Yorkshire Regiment, op verzoek van enkele bewoners maken de Engelsen op weg naar Duitsland een omweg en bevrijden Ootmarsum

Delden

Hengelo